

Sygn.akt III AUa 1098/15

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 5 kwietnia 2016 r.

Sąd Apelacyjny w Białymstoku, III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący: SSA Barbara Orehwa-Zawadzka

Sędziowie: SO del. Teresa Suchcicka (spr.)

SA Bohdan Bieniek

Protokolant: Emilia Janucik

po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 23 marca 2016 r. w B.

z wniosku Ż. Ż. oraz Instytutu (...).Ż. A. B. w O.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w O.

o ustalenie podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne

na skutek apelacji wnioskodawczyni Ż. Ż.

od wyroku Sądu Okręgowego w Olsztynie IV Wydziału Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

z dnia 15 czerwca 2015 r. sygn. akt IV U 7649/14

I. oddala apelację,

II. zasądza od Ż. Ż. na rzecz Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w O. kwotę 1200 (jeden tysiąc dwieście) złotych tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego za II instancję.

Sygn. akt III AUa 1098 /15

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 24 października 2014 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w O. na podstawie art. 83 ust 1 pkt 3, art. 18 ust 1 i art. 20 ust 1 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz. U. z 2013 r. poz. 1442 ze zm.) stwierdził, iż podstawa wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne (emerytalne, rentowe, wypadkowe i chorobowe) wnioskodawczyni Ż. Ż. z tytułu zatrudnienia u płatnika składek A. B. wynosi odpowiednio za poszczególne miesiące: kwiecień 2013 r. – 3000 zł, maj 2013 r. – 4500 zł, czerwiec 2013 r. – 4500 zł i lipiec 2013 r. – 4500 zł.

Od powyższej decyzji odwołanie wniosły zarówno Ż. Ż. jak i A. B.. Zaskarżonej decyzji zarzuciły naruszenie art. 18 ust 1 pkt 1 w zw. z art. 83 ust 1 pkt 3 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz. U. z 2013 r. poz. 1442 ze zm.) poprzez jego niewłaściwe zastosowanie tj. przyjęcie, że podstawą wymiaru składek ubezpieczonej Ż. Ż. stanowi: za okres kwiecień 2013 r. kwota 3000 zł a za okres maj 2013 – lipiec 2013 r. kwota 4500 zł miesięcznie zamiast kwoty rzeczywiście otrzymywanego przez ubezpieczoną wynagrodzenia w wysokości 8500 zł. Wskazując na powyższe obie skarżące wniosły o zmianę zaskarżonej decyzji poprzez stwierdzenie, że podstawą wymiaru składek na

ubezpieczenie społeczne ubezpieczonej Ż. Ż. stanowi kwota faktycznie otrzymywanego przez nią wynagrodzenia za pracę w wysokości jak wyżej.

Sprawa z odwołania Ż. Ż. została zarejestrowana pod numerem IV U 7649/14 a sprawa z odwołania A. B. pod numerem IV U 7650/14.

W odpowiedziach na odwołanie Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w O. podtrzymał stanowisko zajęte w zaskarżonej decyzji i wniósł o oddalenie odwołań wskazując, iż ani ocena pracy Ż. Ż., ani możliwości finansowe firmy nie uzasadniały przyznania jej wynagrodzenia w kwocie 8500 zł i kwota ta została przyjęta tylko w celu uzyskania wysokiego zasiłku chorobowego i macierzyńskiego.

Kierując się zasadami wynikającymi z dyspozycji art. 219 k.p.c. Sąd zarządził połączenie oby wyżej wskazanych spraw celem ich łącznego rozpoznania i rozstrzygnięcia.

Sąd Okręgowy w Olsztynie wyrokiem z dnia 15 czerwca 2015 r. oddalił odwołania.

Podstawę rozstrzygnięcia Sądu Okręgowego stanowiły następujące ustalenia i wywody prawne:

Sąd Okręgowy ustalił, że płatnik składek A. B. jest matką ubezpieczonej Ż. Ż.. Z Centralnej Ewidencji (...) o Działalności Gospodarczej wynika, iż płatnik składek prowadziła firmę Instytut (...) Ż. A. B.. Jako datę rozpoczęcia działalności wskazano datę 1 maja 2010 r. Z dniem 30 kwietnia 2014 r. zaprzestano wykonywania tej działalności a z dniem 1 maja 2014 r. dokonano wykreślenia wpisu z rejestru. Działalność gospodarcza objęta tym wpisem to fryzjerstwo i pozostałe zabiegi kosmetyczne. W spornym okresie płatnik składek poza ubezpieczoną zatrudniał jednego pracownika z wynagrodzeniem miesięcznym 1800 zł, pozostałych pracowników z wynagrodzeniem minimalnym oraz jednego zleceniobiorcę z wynagrodzeniem 275,08 zł (dowód – akta ZUS).

Dalej sąd ustalił, iż płatnik składek Instytut (...) Ż. A. B. oraz wnioskodawczyni Ż. Ż. w dniu 1 lutego 2011 r. zawarły umowę o pracę na czas nieokreślony, w ramach której strony ustaliły, że Ż. Ż. będzie zatrudniona w pełnym wymiarze czasu pracy jako kreator wizerunku kierownik instytutu (...) z wynagrodzeniem miesięcznym 2780, 00 zł brutto plus premia uznaniowa. W tym samym dniu A. B. zwolniła Ż. Ż. od potwierdzania swojego przybycia do pracy na liście obecności w zakładzie pracy. Z dniem 1 czerwca 2011 r. strony zmieniły pkt 4 umowy o pracę, ustalając wynagrodzenie za pracę w kwocie 4500 zł brutto + premia uznaniowa. W piśmie skierowanym do Ż. Ż. datowanym na 8 marca 2013 r. A. B. z dniem 11 marca 2013 r. zmieniła stanowisko pracy Ż. Ż. na Menagera Instytutu (...) i z tym dniem przyznała jej wynagrodzenie w wysokości 8500 zł brutto (dowód – dokumentacja k. 10 koperta, k. 41 koperta, akta osobowe w aktach ZUS).

Sąd ustalił też, że Ż. Ż. w okresie od 17 stycznia 2012 r. do 18 lutego 2012 r. pobierała wynagrodzenie za czas niezdolności do pracy z innych przyczyn niż wypadek przy pracy lub choroba zawodowa finansowane ze środków pracodawcy, od 19 lutego 2012 r. do 31 lipca 2012 r. przebywała na zasiłku chorobowym z ubezpieczenia społecznego, w okresie od 1 sierpnia 2012 r. do 30 listopada 2012 r. przebywała na urlopie bezpłatnym, od 1 grudnia 2012 r. do 20 stycznia 2013 r., pobierała świadczenie rehabilitacyjne, zaś od 21 stycznia 2013 r. do 22 lutego 2013 r. pobierała wynagrodzenie za czas niezdolności do pracy z przyczyn innych niż wypadek przy pracy lub choroba zawodowa finansowane ze środków pracodawcy, od 23 lutego 2013 r. do 10 marca 2013 r. przebywała na zasiłku chorobowym. Kolejny okres zasiłku chorobowego wnioskodawczyni Ż. Ż. to okres od 1 sierpnia 2013 r. a od 4 listopada 2013 r. przebywała na zasiłku macierzyńskim. Z przedstawionej dokumentacji medycznej A. B. za okres do 31 lipca 2013 r. wynika iż w/w stawiała się w placówkach służby zdrowia w celu odbycia konsultacji lekarskiej, zasięgnięcia porady lekarskiej, uzyskania skierowania do specjalistycznej placówki służby zdrowia, stawienia się w placówce służby zdrowia w celu wykonania badania, jednodniowy pobyt w izbie przyjęć oraz pobyt w szpitalu w okresie od 18 lutego 2013 r. do 22 lutego 2013 r. Z danych zewidencjonowanych w Kompleksowym Systemie Informatycznym ZUS wynika, iż po dniu 19 kwietnia 2011 r. tj. po dniu kiedy biegli sądowi stwierdzili, iż jest ona zdolna do pracy A. B. nie korzystała

w tym okresie z żadnych świadczeń z systemu ubezpieczeń społecznych w związku z chorobą (dowód – informacja ZUS k. 85, 86 dokumentacja k. 76 koperta, akta osobowe w aktach ZUS).

Na podstawie informacji urzędu Skarbowego w O. oraz księgi przychodów i rozchodów za lata 2011-2013 ustalono, iż A. B. według deklaracji PIT-36L: za rok 2011- przychód z działalności gospodarczej - 230 300, 31 zł, dochód – 11 254, 28 zł; za rok 2012 - przychód z działalności gospodarczej - 229 724, 08 zł, dochód – 272,37 zł; za rok 2013 - przychód z działalności gospodarczej – 379 294, 41 zł, dochód – 36 897, 55 zł (dowód – dokumentacja k. 76, informacja ZUS k. 85,86, zestawienie przychodów i rozchodów k. 78,79).

Sąd ustalił też, że z zestawienia miesięcznego rozchodów i przychodów płatnika składek za rok 2013 r. wynika, że przez znaczną część roku wydatki przewyższały dochody, a płatnik składek korzystał z kredytów inwestycyjnych oraz kredytu na działalność gospodarczą. Po zlikwidowaniu tej działalności A. B. prowadzi nową działalność gospodarczą w zakresie usług kosmetycznych. Wnioskodawczyni Ż. Ż. wykonywała zabiegi takie jak inne pracownicy a poza tym zastępowała A. B. w czasie jej nieobecności, organizowała prace innych pracowników, ustalała grafik pracy, zarządzała firmą, organizowała różne akcje w firmie (dowód – zeznania świadka B. B., E. S.). W tym czasie gdy obie wnioskodawczynie były w pracy to dzieliły się obowiązkami a zakres obowiązków wnioskodawczyni Ż. Ż. zwiększył się gdy A. B. była w szpitalu (dowód – zeznania świadków jak wyżej).

W tak ustalonym stanie faktycznym Sąd Okręgowy zważył, że odwołania są nieuzasadnione.

Sąd zważył, że przedmiotem sporu w niniejszej sprawie jest wysokość wynagrodzenia wnioskodawczyni Ż. Ż. z tytułu zatrudnienia u płatnika składek matki A. B. prowadzącej Instytut (...).Ż. w O. w spornym okresie, jako elementu kształtującego podstawę wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne.

Sąd przytoczył treść przepisu art. 18 ust 1 i art. 20 ust 1 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (tj. Dz. U. z 2013 r. poz. 1442 ze zm.), który stanowi, że podstawę wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne stanowią przychody w rozumieniu przepisów o podatku dochodowym od osób fizycznych z tytułu zatrudnienia w ramach stosunku pracy. Za przychody ze stosunku pracy uważa się wszelkiego rodzaju wypłaty pieniężne oraz wartość pieniężną świadczeń w naturze bądź ich ekwiwalenty bez względu na źródło finansowania tych wypłat i świadczeń a w szczególności wynagrodzenie zasadnicze, wynagrodzenia za godziny nadliczbowe, innego rodzaju dodatki – nagrody, ekwiwalenty za niewykorzystany urlop i wszelkie inne kwoty niezależnie od tego czy ich wysokość została z góry ustalona, a ponadto świadczenia pieniężne ponoszone przez pracownika jak również wartość innych nieodpłatnych świadczeń lub świadczeń częściowo odpłatnych (art. 12 ust 1 ustawy z dnia 26 lipca 1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych – Dz. U. z 2012 r. poz 361 ze zm).

W ocenie Sądu Okręgowego nie ma wątpliwości że wysokość ustalonego przez strony wynagrodzenia na kwotę 8500 zł odbiegała znacznie nie tylko od wysokości minimalnego wynagrodzenia za pracę, które w roku 2013 było ustalone na poziomie 1600 zł miesięcznie ale także, że od przeciętnego wynagrodzenia, które zgodnie z komunikatem o sytuacji społeczno-gospodarczej województwa (...) opublikowanym przez Urząd Statystyczny w O. (marzec 2013 r. – 3184,72 zł, listopad 2013 r. – 3021,50 zł a kwiecień 2014 r. – 3144,37 zł).

Dalej Sąd powołał się na ukształtowaną linię orzeczniczą Sądu Najwyższego poruszającą problematykę wygórowanego wynagrodzenia. Na jej tle nie ma wątpliwości że organ rentowy czuwający nad prawidłowością wydatkowanych środków (w interesie osób ubezpieczonych) ma prawo do oceny czy w konkretnym wypadku zachowanie płatników i ubezpieczonych nie zmierza do obejścia prawa w celu uzyskania zawyżonych świadczeń. W uchwale z dnia 27 kwietnia 2005 r. II UZP 2/05 (OSNAPIUS 2005 r. nr 21 poz. 338, Sąd Najwyższy stwierdził że w ramach art. 41ust. 12 i 13 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz.U.nr 137 poz. 887 ze zm.) ZUS może zakwestionować wysokość wynagrodzenia stanowiącego podstawę wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne w tym chorobowe, jeżeli okoliczności sprawy wskazują, że zostało wypłacono na podstawie umowy sprzecznej z prawem, zasadami współżycia społecznego lub zmierzającej do obejścia prawa (art. 58 k.c.).

Sąd zważył, iż istotne dla sprawy było przede wszystkim ustalenie czy określone w spornym okresie wynagrodzenie jest rzeczywiście wynagrodzeniem należnym Ż. Ż. odzwierciedlającym charakter, wartość jej pracy czy też jest to wynagrodzenie wygórowane ponad granicę płacy słusznej, u pracodawcy którego nie stać było na płacenie takiego wynagrodzenia a zatem czy nie jest to tylko wynagrodzenie ustalone dla uzyskania wysokich świadczeń z ubezpieczenia w związku z chorobą, ciążą i macierzyństwem. Biorąc pod uwagę ustalenia poczynione w sprawie – zdaniem Sądu Okręgowego - należy w pełni zgodzić się z decyzją organu rentowego co do przyjętych podstaw wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne za miesiące kwiecień – lipiec 2013 r.

Sąd podniósł, że A. B. zatrudniając Ż. Ż. w lutym 2011 r. zatrudniła ją na stanowisku kreator wizerunku - kierownik Instytutu (...) z wynagrodzeniem 2780 zł brutto. Podwyższając jej wynagrodzenie do 4500 zł od 1 czerwca 2011 r. nie określiła zmiany innych warunków jej zatrudnienia. Od 11 marca 2013 r. zmieniła Ż. Ż. jej wynagrodzenie na 8500 zł brutto wskazując, iż powierza jej stanowisko Menager Instytutu (...) i kosmetyki Estetycznej. Ani płatnik składek, ani wnioskodawczyni Ż. Ż. nie przedstawiły żadnych wiarygodnych dowodów wskazujących iż zmiana tego stanowiska w jakikolwiek sposób zmieniła zakres obowiązków Ż. Ż. uzasadniający przyznanie jej wynagrodzenia w przedstawionej wyżej wysokości. Do powyższego należy też dodać, iż Ż. Ż. praktycznie przez okres ponadroczny przed tą zmianą albo pobierała świadczenia z ubezpieczenia społecznego albo nie pracowała z innych przyczyn, więc nie realizowała a przynajmniej nie powinna realizować tych obowiązków, które wynikały z umowy o pracę z lutego 2011 r. A zatem ani doświadczenie, ani praktyka nie uzasadniały takiej zmiany. Za niewiarygodne w całości Sąd uznał zeznanie obu wnioskodawczyń, iż stan zdrowia A. B. uzasadniał znacznie większy zakres obowiązków Ż. Ż.. Zdecydowanie przeczy temu zestawienie korzystania przez obie wnioskodawczynie ze świadczeń z ubezpieczeń społecznych, ze świadczeń placówek służby zdrowia w okresie do 30 lipca 2013 r. przedstawione przez ZUS, którego wnioskodawczynie nie kwestionowały. Do powyższego trzeba też dodać zeznania świadków B. B. i E. S., z których również wynika, iż w tych okresach w których ci świadkowie pracowali poza pobytem A. B. w szpitalu (18 luty-22 luty 2013 r.) obowiązki Ż. Ż. w sposób istotny od 11 marca 2013 r. nie zmieniły się. Zeznania tych świadków mimo ich nieprecyzyjności i faktu że świadkowie byli pracownikami A. B. Sąd uznał za wiarygodne. W ocenie Sądu w świetle zebranego w sprawie materiału dowodowego jedyną podstawą ustalenia wynagrodzenia na kwotę 8500 zł był fakt ciąży Ż. Ż., o którym wiedziała ona już na początku 2013 r.

Dalej Sąd zważył, że sytuacja ekonomiczna firmy (...) w roku 2013 jak i w latach poprzedzających ten rok wręcz czyniła niemożliwym finansowo takie ukształtowanie wynagrodzenia wnioskodawczyni Ż. Ż.. Przy analizie sytuacji finansowej firmy (...) nie można pominąć faktu, że praktycznie przez cały rok 2012 i znaczną część roku 2013 jej pracownik z najwyższym wynagrodzeniem w firmie pobierał świadczenia z ubezpieczenia społecznego. Absolutnie niewiarygodne są zeznania A. B., iż nie знаła ona sytuacji finansowej swojej firmy. Mówią o tym nie tylko zaciągane kredyty i fakt likwidacji firmy w 2014 r. ale też dokumentacja prowadzona przez biuro rachunkowe obsługujące firmę. Należy stwierdzić jednoznacznie, iż płatnika składek nie stać było na ustalenie wnioskodawczyni Ż. Ż. tak wysokiego wynagrodzenia. Zdaniem Sądu wysokość wynagrodzenia Ż. Ż. ustalona od 11 marca 2013 r. w warunkach O. jest wynagrodzeniem niegodziwym, niesprawiedliwym i rażąco odbiegającym od realiów obowiązujących na miejscowym rynku pracy. Zdaniem Sądu uznać je należy za nierzetelne, nieuczciwe i niesprawiedliwe nie zachowujące cech ekwiwalentności wobec pracy. Płatnika składek nie stać było na realizację tego wynagrodzenia w konsekwencji istnieje zatem podstawa do przyjęcia, że strony stosunku pracy zmierzały do wyłudzenia wygórowanych świadczeń z ubezpieczenia społecznego, kosztem innych zobowiązanych świadczeniobiorców ubezpieczeń społecznych. Taka podstawa wymiaru składki pozostaje w dysharmonii z poczuciem sprawiedliwości w korzystaniu ze świadczeniem z ubezpieczenia udzielanych ze środków ogólnospołecznych, jak również narusza zasady solidaryzmu społecznego.

Zdaniem Sądu słuszne jest stanowisko ZUS co do przyjęcia wysokości podstawy wymiaru składek za okres od kwietnia do lipca 2013 r. i zasadne jest sięgnięcie do tego wynagrodzenia otrzymywanego przed przyznaniem podwyżki i na jego podstawie ustalenie podstawy wymiaru składek w spornym okresie. Z powyższych względów Sąd Okręgowy na podstawie art. 477¹⁴ §1 k.p.c. odwołania oddalił.

Apelację od powyższego wyrok wniósł pełnomocnik Ż. Ż., skarżąc wyrok w całości, zarzucił Sądowi I instancji naruszenie:

I. przepisów prawa materialnego:

- art. 18 ust. 1 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz. U. Z 2013 r. poz. 1442 z późn. zm.), przez błędne ustalenie dla odwołującej Ż. Ż. podstawy wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne w spornym okresie w wysokości wynikającej decyzji ZUS z dnia 24 października 2014 r.

- art. 58 k.c. w zw. z art. 300 k.p. przez uznanie, za rażąco wysokie wynagrodzenie ustalone przez strony w umowie o pracę oraz że zostało ono dokonane z naruszeniem zasad współzycia społecznego i zmierzało do obejścia prawa,

II. naruszenie przepisów prawa procesowego:

- art. 233 § 1 k.p.c. przez przyjęcie, że zeznania świadków B. B. i E. S., choć jak uznał Sąd nieprecyzyjne przemawiają za uznaniem, że w spornych okresach obowiązki Ż. Ż. w sposób istotny od 11 marca 2013 r. nie zmieniły się,

- art. 233 § 1 k.p.c. przez uznanie, zeznań A. B. za niewiarygodne oraz uznanie, że płatnika składek nie było stać na ustalenie dla odwołującej Ż. Ż. wynagrodzenia zgodnie z treścią zawartego aneksu do umowy o pracę, podczas gdy z dokładnej analizy księgi przychodów i rozchodów płatnika za 2013 r. wynika, iż płatnik miał stratę tylko w styczniu 2013 r. w pozostałych miesiącach Płatnik zachowywał płynność finansową pozwalającą na wypłacanie wynagrodzenia określonego w aneksie do umowy.

Mając powyższe na uwadze skarżący wnosił o zmianę zaskarżanego wyroku poprzez uwzględnienie odwołania i ustalenie, że podstawę wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne Skarżącej Ż. Ż. stanowi kwota faktycznie otrzymanego przez odwołującą wynagrodzenia za pracę zgodnie z umową, tj. 8500 zł oraz zasądzenie od organu rentowego na rzecz skarżącej zwrotu kosztów procesu za obie instancje, w tym kosztów zastępstwa procesowego, według norm przepisanych, ewentualnie o uchylenie wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania sądowi pierwszej instancji oraz pozostawienie temu sądowi rozstrzygnięcie o kosztach instancji odwoławczej.

Uzasadniając apelację skarżący podkreślił, że Sąd Okręgowy w Olsztynie pominął fakt, iż Pani Ż. Ż. posiada wykształcenie wyższe (germanistka), jednakże od dnia 01.01.2006 r. - 31.01.2011 r. zatrudniona była w spółce (...) Sp. z o.o. z siedzibą w O. (przedmiotem działalności spółki jest również medycyna estetyczna i kosmetyka) na stanowisku kierownik biura. Z dniem 01.02.2011 r. Płatnik A. B. zatrudniła skarżącą na stanowisku Kreator wizerunku/Kierownik Instytutu (...), wówczas za wynagrodzeniem 2.780,00 brutto. Aneksem z dnia 01.06.2011 r. wynagrodzenie wzrosło do kwoty 4.500 zł brutto. Z dniem 11.03.2013 r. strony stosunku pracy dokonały zmiany wysokości wynagrodzenia do kwoty 8.500 zł, co podyktowane było zmianą stanowiska pracy Skarżącej na Managera Instytutu (...) i kosmetyki Estetycznej, zatem też zwiększeniem jej obowiązków pracowniczych. Zatem, stosownie do powyższego, należy w całą stanowczością wskazać, iż jedynym powodem ustalenia wyższego wynagrodzenia dla skarżącej była zmiana stanowiska, która wiązała się nie tylko z zwiększeniem obowiązków pracowniczych, ale przede wszystkim przejęciem odpowiedzialnością za funkcjonowanie przedsiębiorstwa (...). Skarżąca dotychczas odpowiedzialna za wizerunek firmy, w tym za reklamę, dostępność i atrakcyjność oferty dla potencjalnego klienta, przejęła zarząd przedsiębiorstwem (...). Zdaniem skarżącego, Sąd Okręgowy doszedł do błędnego wniosku powołując się na zeznania świadków B. B. i E. S., których to zeznania sam uznał za nieprecyzyjne, iż obowiązki skarżącej w sposób istotny od 11 marca 2013 r. nie zmieniły się. Należy w tym miejscu wskazać, iż charakter obowiązków i zakres czynności jakie wykonywała Skarżąca były szerokie i nie zawsze było pracownikom wiadomo jakie dokładnie czynności wykonywała skarżąca. Praca ta wymagała nie tylko doświadczenia w branży kosmetycznej, public relations, ale także umiejętności zarządzaniem ludźmi i stroną finansową firmy. Z uwagi na fakt, iż A. B. z przyczyn osobistych nie mogła zajmować się przedsiębiorstwem, wszelkie obowiązki zostały przejęte przez skarżącą, w tym zaopatrzenie, nadzór nad pracownikami, wypłata wynagrodzeń, księgowość. Oprócz nowych obowiązków Skarżąca nadal wykonywała pracę w zakresie kreowania wizerunku firmy. Powyższe okoliczności zostały zupełnie pominięte przez Sąd pierwszej instancji.

Zdaniem skarżącego nieuprawniony jest również wniosek Sądu Okręgowego jakoby Płatnika nie było stać na wypłaty tak wysokiego wynagrodzenia. Kondycja firmy nie było wyśmienita, jednakże środki na wypłaty Płatnik zawsze miał wobec zachowania płynności finansowej. W toku niniejszego postępowania Sąd pierwszej instancji wyciągnął fałszywe wnioski w kwestii wynagrodzenia jego pracowników. Zdaniem skarżącej, mając na względzie zakres czynności jej powierzonych, jej kwalifikacje zawodowe oraz doświadczenie, które posiada w pracy na podobnym stanowisku, wynagrodzenie, które zostało jej zagwarantowane umową o pracę jest wynagrodzeniem rzeczywistym - faktycznie jej wypłaconym, a nie tylko określonym w umowie i jest ono godziwe, adekwatne i odpowiednie do świadczonej przez nią pracy.

W odpowiedzi na apelację pełnomocnik ZUS wniósł o jej oddalenie i zasądzenie kosztów zastępstwa procesowego za II instancję.

Sąd Apelacyjny ustalił i zważył, co następuje:

Apelacja wnioskodawczyni nie zasługuje na uwzględnienie.

Istotą niniejszej sprawy było ustalenie, czy wysokość wynagrodzenia Ż. Ż. z tytułu zatrudnienia u płatnika składek matki A. B. prowadzącej Instytut (...)Ż. w O. w spornym okresie, określonego przez ZUS w zaskarżonej decyzji na kwoty wynagrodzenia niższego niż określiły to strony - jako element kształtujący podstawę wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne było ustalone na granicy płacy słusznej, sprawiedliwej i zapewniającej godziwe utrzymanie oraz czy, rażąco nie przewyższało wkładu pracy, a w konsekwencji, czy składka przekładała się na świadczenie w kwocie należnej.

Na wstępie rozważań podnieść należy, że autonomia stron umowy o pracę w kształtowaniu jej postanowień podlega ochronie jedynie w ramach wartości uznawanych i realizowanych przez system prawa, a strony obowiązują nie tylko respektowanie własnego interesu jednostkowego, lecz także wzgląd na interes publiczny. Odpowiednie zastosowanie art. 58 k.c. prowadzi do wniosku, że postanowienia umowy o pracę sprzeczne z ustawą albo mające na celu jej obejście są nieważne, chyba że właściwy przepis przewiduje inny skutek, a sprzeczne z zasadami współzycia społecznego - nieważne bezwzględnie.

Ocena wysokości wynagrodzenia uzgodnionego przez strony stosunku pracy na gruncie prawa ubezpieczeń społecznych ma istotne znaczenie z uwagi na okoliczność, że ustalanie podstawy wymiaru składki z tytułu zatrudnienia w ramach stosunku pracy następuje w oparciu o przychód, o którym mowa w ustawie z 1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych, a więc wszelkiego rodzaju wypłaty pieniężne, a w szczególności wynagrodzenie zasadnicze, wynagrodzenie za godziny nadliczbowe, różnego rodzaju dodatki, nagrody, ekwiwalenty itp. Umowa o pracę wywołuje zatem nie tylko skutki bezpośrednie, dotyczące wprost wzajemnych relacji między pracownikiem i pracodawcą, lecz także dalsze, pośrednie, w tym w dziedzinie ubezpieczeń społecznych kształtując stosunek ubezpieczenia społecznego, w tym wysokość składki, co w konsekwencji prowadzi do uzyskania odpowiednich świadczeń. W związku z powyższym ocena postanowień umownych może i powinna być dokonywana także z punktu widzenia prawa ubezpieczeń społecznych, a więc nie tylko z punktu widzenia interesu pracownika (ubezpieczonego), ale także interesu publicznego (por. wyrok Sądu Apelacyjnego w Łodzi z dnia 14 listopada 2014 r. III AUa 172/14, LEX nr 1621153).

Odwołując się do judykatury Sądu Najwyższego Sąd I instancji słusznie uznał dopuszczalność dokonywania przez organ ubezpieczeń społecznych kontroli i zakwestionowania wysokości wynagrodzenia stanowiącego podstawę wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne, jeżeli okoliczności sprawy wskazują, że zostało wypłacone na podstawie umowy sprzecznej z prawem, zasadami współzycia społecznego lub zmierzającej do obejścia prawa (art. 58 k.c.). Autonomia stron umowy w kształtowaniu jej postanowień podlega ochronie jedynie w ramach wartości uznawanych i realizowanych przez system prawa, a strony obowiązują nie tylko respektowanie własnego interesu jednostkowego, lecz także wzgląd na interes publiczny. Wymaganie, by treść stosunku pracy lub jego cel nie sprzeciwiał się właściwości (naturze) tego stosunku, ustawie ani zasadom współzycia społecznego, nie jest sprzeczne z zasadami prawa pracy (por. art. XII § 3 p.w.k.c.).

Podkreślić należy, że podstawę wymiaru składki ubezpieczonej będącej pracownikiem może stanowić wyłącznie wynagrodzenie godziwe, a więc należne, właściwe, odpowiednie, rzetelne, uczciwe i sprawiedliwe, zachowujące cechy ekwiwalentności względem pracy. Nie do przyjęcia jest pogląd, że ubezpieczona „przychodzi” do ubezpieczenia z kwotą wynagrodzenia ustaloną w drodze umowy lub przepisów płacowych, które - jako podstawa wymiaru składki - nie może być weryfikowane w inny sposób, jak tylko wynikający z przepisów ustaw ubezpieczeniowych.

Umowa o pracę wywołuje skutek nie tylko bezpośredni, ustalający wzajemne stosunki między pracownikiem i pracodawcą, lecz także dalszy, gdyż umówione wynagrodzenie za pracę kształtuje również stosunek ubezpieczenia społecznego: określa wysokość składki ubezpieczeniowej i w konsekwencji prowadzi do uzyskania świadczeń na odpowiednim do niej poziomie. Ochronna funkcja prawa pracy nie zabezpiecza wystarczająco interesu ogólnego chronionego w ramach stosunku ubezpieczenia społecznego i że ocena tych postanowień umowy może być dokonywana także z punktu widzenia prawa ubezpieczeń społecznych. Co więcej, „godziwość” wynagrodzenia w prawie ubezpieczeń społecznych zyskuje jeszcze dodatkowy walor aksjologiczny. Istnieje w nim znacznie mocniejsza niż w prawie pracy bariera działania w ramach prawa, oparta na wymagającym ochrony interesie publicznym i zasadzie solidarności ubezpieczonych. W ich świetle nadmiernemu uprzywilejowaniu płacowemu pracownika, które w prawie pracy mieściłoby się w ramach art. 353¹ k.c., w prawie ubezpieczeń społecznych można przypisać w okolicznościach każdego konkretnego wypadku - zamiar nadużycia świadczeń z ubezpieczenia społecznego. Alimentacyjny charakter świadczeń i zasada solidaryzmu wymagają bowiem, by płaca, stanowiąca jednocześnie podstawę wymiaru składki, nie była ustalana ponad granicę płacy słusznej, sprawiedliwej i zapewniającej godziwe utrzymanie, by rażąco przenosiła ekwiwalentny jej wkład pracy, a składka w rezultacie przekładała się na świadczenie w kwocie nienależnej. Wynika to z przekonania, że choć przepisy prawa ubezpieczeń społecznych literalnie odnoszą wysokość składek do wypłaconego wynagrodzenia, w rzeczywistości odwołują się do odpowiedniości przełożenia tytułu ubezpieczenia - pracy i uzyskanej za nią należnej płacy na składki w ramach społecznego poczucia sprawiedliwości w korzystaniu ze świadczeń z ubezpieczenia udzielanych pracownikom z zasobów ogólnospołecznych.

Bez konieczności sięgnięcia do klauzuli generalnej zasad współżycia społecznego prawo pozostałoby bezsilne wobec praktyki nieuzasadnionego wydatkowania funduszy ubezpieczeniowych. Kontrola wynagrodzenia za pracę w aspekcie świadczeń z ubezpieczenia społecznego - zarówno w zakresie zgodności z prawem, jak i zasadami współżycia społecznego - może być prowadzona przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych, który stosownie do art. 86 ust. 2 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych, upoważniony jest do kontroli wykonywania zadań i obowiązków w zakresie ubezpieczeń przez płatników składek. Kontrola ta obejmuje między innymi zgłoszenie do ubezpieczenia oraz prawidłowość i rzetelność obliczenia, potrącenia i płacenia składki. Oznacza to przyznanie Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych kompetencji do badania zarówno tytułu zawarcia umowy o pracę, jak i ważności jej poszczególnych postanowień i - w ramach obowiązującej go procedury - zakwestionowania tych postanowień umowy o pracę w zakresie wynagrodzenia, które pozostają w kolizji z prawem lub zasadami współżycia społecznego albo zmierzają do obejścia prawa. ZUS nie jest ograniczony wyłącznie do zakwestionowania faktu wypłacenia wynagrodzenia w ogóle lub we wskazanej kwocie ani tylko prawidłowości wyliczenia, lecz może ustalać stosunek ubezpieczenia społecznego na ściśle określonych warunkach, będąc niezwiązanym nieważną czynnością prawną (w całości lub w części). Realna możliwość takiej kontroli powstaje po przekazaniu przez płatnika raportu miesięcznego, przedkładanego zgodnie z art. 41 ust. 1 ustawy. W raporcie płatnik przedstawia między innymi dane o tytule ubezpieczenia i podstawie wymiaru składek oraz dokonuje zestawienia należnych składek na poszczególne ubezpieczenia. Dane te mogą być zakwestionowane zarówno przez ubezpieczonego, jak i przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych. W ramach art. 41 ust. 12 i 13 ustawy Zakład Ubezpieczeń Społecznych może zakwestionować także wysokość wynagrodzenia stanowiącego podstawę wymiaru składek na ubezpieczenie chorobowe, jeżeli okoliczności sprawy wskazują, że zostało wypłacone na podstawie umowy sprzecznej z prawem, zasadami współżycia społecznego lub zmierzającej do obejścia prawa (art. 58 k.c.). Oczywiście, stanowisko organu rentowego podlega kontroli sądowej w ramach postępowania w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych.

Sąd Okręgowy uznał, że po stronie wnioskodawczyń istniał zamiar nadużycia świadczeń przysługujących wnioskodawcy z tytułu ubezpieczeń społecznych.

Z takim stanowiskiem nie zgodził się pełnomocnik Ż. Ż., zarzucając Sądowi I instancji naruszenie prawa materialnego i procesowego. W ocenie Sądu Apelacyjnego powyższy zarzut nie jest uzasadniony. Rozstrzygnięcie Sądu pierwszej instancji jest prawidłowe. Sąd Okręgowy właściwie przeprowadził postępowanie dowodowe, w żaden sposób nie uchybiając przepisom prawa procesowego oraz dokonał trafnej oceny zebranego w sprawie materiału dowodowego, w konsekwencji prawidłowo ustalając stan faktyczny sprawy. Sąd odwoławczy podzielił ustalenia i rozważania prawne Sądu Okręgowego, rezygnując jednocześnie z ich ponownego, szczegółowego przytaczania (por. wyroki Sądu Najwyższego z 5 listopada 1998 r. I PKN 339/98, OSNAPiUS 1999/24 poz. 776, z 22 lutego 2010 r. I UK 233/09, Lex nr 585720).

Ocena podnoszonych w apelacji zarzutów nakazuje w pierwszej kolejności rozważyć zarzuty natury procesowej. Mają one bowiem bezpośredni wpływ na prawidłowość dokonanych przez Sąd pierwszej instancji ustaleń faktycznych.

Apelujący kwestionował naruszenie prawa procesowego - art. 233 § 1 k.p.c. poprzez przekroczenie granic swobodnej oceny dowodów, a w konsekwencji poczynienie błędnych ustaleń faktycznych tj. błędnego ustalenia podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne. Apelujący uważa, iż Sąd Okręgowy dokonał błędnej oceny zeznań przesłuchanych świadków i stron.

Podnieść należy, że stosownie do treści art. 233 § 1 k.p.c., sąd dokonuje swobodnej oceny dowodów i ocenia ich wiarygodność stosownie do własnego przekonania. Jednocześnie powinien dokonać wszechstronnego rozważenia zebranego w sprawie materiału dowodowego. Przy tej ostatniej czynności, Sąd jest zobligowany uwzględnić wszystkie dowody przeprowadzone w postępowaniu, jak też uwzględnić wszelkie okoliczności towarzyszące ich przeprowadzaniu (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 11 lipca 2002 r., IV CKN 1218/00). Granice swobodnej oceny dowodów winny być wyznaczone wymogami prawa procesowego, doświadczenia życiowego oraz regułami logicznego myślenia. W myśl powyższych dyrektyw, Sąd pierwszej instancji rozważa w sposób racjonalny i wszechstronny materiał dowodowy, dokonuje wyboru określonych środków dowodowych, a wiążącą ich moc i wiarygodność odnosi do pozostałego materiału dowodowego zgromadzonego w sprawie (wyrok SN z dnia 10 czerwca 1999 r. w sprawie II UK 685/98).

W judykaturze podkreśla się, że ramy swobodnej oceny dowodów muszą być zakreślone wymaganiami prawa procesowego, doświadczenia życiowego, regułami logicznego myślenia oraz pewnego poziomu świadomości prawnej, według których sąd w sposób bezstronny, racjonalny i wszechstronny rozważa materiał dowodowy jako całość, dokonuje wyboru określonych środków dowodowych i wążąc ich moc oraz wiarygodność odnosi je do pozostałego materiału dowodowego. Ustalenia faktyczne dokonane w oparciu o tak ocenione dowody nie mogą wykazywać błędów tak faktycznych, tzn. nie mogą być sprzeczne z treścią dowodów, jak i logicznych (błędnosci rozumowania i wnioskowania). Sąd ocenia wiarygodność i moc dowodów według własnego przekonania, na podstawie wszechstronnego rozważenia zebranego materiału. Taka ocena dokonywana jest na podstawie przekonań sądu, jego wiedzy i posiadanego doświadczenia życiowego, a nadto winna uwzględniać wymagania prawa procesowego oraz reguły logicznego myślenia, według których sąd w sposób bezstronny, racjonalny i wszechstronny rozważa materiał dowodowy jako całość, dokonuje wyboru określonych środków dowodowych i - wążąc ich moc oraz wiarygodność - odnosi je do pozostałego materiału dowodowego. (Por.: np. wyrok Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 30.09.2010r. w sprawie III AUa 474/10 LEX nr 1001384, wyrok Sądu Najwyższego z dnia 20.01.2010r. w sprawie II UK 154/09 LEX nr 583803).

Sąd I instancji przeprowadził postępowanie dowodowe w zakresie zaoferowanym przez strony, dokonał właściwych ustaleń stanu faktycznego w zakresie elementów istotnych dla rozstrzygnięcia oraz prawidłowo ocenił zebrany w sprawie materiał dowodowy wyprowadzając słuszne wnioski. Mając na względzie, że Sąd Apelacyjny podziela rozważania Sądu I instancji przyjmując je za punkt wyjścia oceny własnej, nie ma potrzeby ich ponownego powielania.

Apelujący podkreślił, że strony określiły warunki umowy o pracę w ramach swobody umów, a przyjęte wynagrodzenie w kwocie 8.500 zł było uzasadnione ponieważ wynikało ze zmiany stanowiska pracy Ż. Ż. z kreatora wizerunku – kierownika Instytutu (...) na Managera Instytutu (...), to zaś wiązało się rozszerzeniem zakresu obowiązków. W ślad za Sądem I instancji, podkreślić należy, że ani płatnik składek, ani wnioskodawczyni Ż. Ż. nie przedstawiły żadnych wiarygodnych dowodów wskazujących na to, iż zmiana tego stanowiska w jakikolwiek sposób zmieniła zakres obowiązków Ż. Ż. uzasadniający przyznanie jej wynagrodzenia w przedstawionej, znacznie wyższej wysokości. Nie bez znaczenia pozostaje fakt, iż Ż. Ż. praktycznie przez okres ponadroczny przed tą zmianą nie pracowała, nie realizowała zatem obowiązków, które wynikały z umowy o pracę z lutego 2011 r. – nie nabywała zatem, jak utrzymuje apelujący ani doświadczenia, ani praktyki. Oceniając, iż zeznania wnioskodawczyni nie są wiarygodne w zakresie, w jakim utrzymują one, iż stan zdrowia A. B. uzasadniał znaczny większy zakres obowiązków Ż. Ż. – Sąd I instancji nie naruszył reguł logicznego myślenia. Za taką oceną zeznań przemawia treść nie zakwestionowanego przez skarżące zestawienia korzystania ze świadczeń z ubezpieczeń społecznych przez obie wnioskodawczynie, tj. ze świadczeń placówek służby zdrowia w okresie do 30 lipca 2013 r. Taka ocena została potwierdzona ponadto zeznaniami świadków B. B. i E. S., z których wynika, iż w tych okresach, poza pobytem A. B. w szpitalu (18-22 luty 2013 r.) obowiązki Ż. Ż. w sposób istotny od 11 marca 2013 r. nie zmieniły się.

Podkreślenia wymaga, iż w stanie faktycznym sprawy zgłoszenie do ubezpieczenia chorobowego z tytułu wykonywania umowy o pracę za wysokim wynagrodzeniem dotyczyło osoby bliskiej – córki płatnika. Wnioskodawczynie w sposób nieprzekonujący – również zdaniem Sądu II instancji - podały motywy ukształtowania wynagrodzenia skarżącej na poziomie 8.500 zł, zważywszy, że firma (...) w roku 2013 poniosła wydatki przewyższające dochody, a sam płatnik korzystał z kredytów inwestycyjnych oraz z kredytu przeznaczonego na działalność, ostatecznie zlikwidowaną w dniu 30.04.2014 r. (data wykreślenia z rejestru CEIDG).

Słusznie Sąd Okręgowy ocenił także, że wynagrodzenie ustalone w spornej kwocie było nieadekwatne do rozmiaru powierzonych skarżącej obowiązków i odbiegało zasadniczo od wynagrodzenia określonego wcześniej, kształtującego się na poziomie 4.500 zł. Apelująca w żaden sposób nie wykazała, co konkretnie wpłynęło na podniesienie wynagrodzenia do kwoty niemalże dwukrotnie wyższej.

W tym stanie rzeczy Sąd Apelacyjny zaaprobował ustalenie Sądu I instancji, że ustalenie przez strony rażąco wygórowanego wynagrodzenia miało wyłącznie jeden cel tj. zabezpieczenie skarżącej wysokich świadczeń z ubezpieczenia społecznego w związku z ciążą i urodzeniem dziecka.

Sąd Apelacyjny w całej rozciągłości akceptuje dokonaną przez Sąd I instancji ocenę prawną skutkującą stwierdzeniem nadużycia prawa (art.58 k.c.), apelacja została oddalona stosownie do art.385 k.p.c., o czym orzeczono w punkcie I wyroku.

O kosztach orzeczono w myśl zasady określonej w art. 98 k.p.c., przyjmując iż koszty postępowania obejmujące koszty wynagrodzenia radcy prawnego winny zostać ustalone na zasadach ogólnych, tj. w oparciu o wartość przedmiotu sprawy. Sąd Najwyższy w uchwale z dnia 9 marca 1993 r., II UZP 5/93, OSNC 1993/11/194, wyraził pogląd prawny, w myśl którego pełnomocnikowi ZUS za zastępstwo Oddziału Zakładu Ubezpieczeń Społecznych w sprawach o wymiar składek na ubezpieczenie społeczne przysługuje wynagrodzenie ustalone zgodnie z zasadami ogólnymi, tj. w oparciu o wartość przedmiotu sprawy. Stanowisko to Sąd Najwyższy powtórzył następnie w uzasadnieniu postanowienia z dnia 5 czerwca 2009 r., I UZP 1/09, LEX nr 518062, jak też w powołanym przez skarżącego postanowieniu z dnia 1 czerwca 2010 r., III UZ 3/10, OSNP 2011/21-22/283. Przenosząc ten pogląd prawny na grunt przedmiotowej sprawy stwierdzić należy, że wynagrodzenie pełnomocnika będącego radcą prawnym, będące składnikiem kosztów postępowania podlegających zasądzeniu od wnioskodawcy na rzecz organu rentowego, należało ustalić w oparciu o przepis § 6 pkt 6 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu, zgodnie z którym wynagrodzenie to, w sprawach w których wartość przedmiotu sprawy

wynosi od 5.000 do 10.000 złotych, wynosi 1.200 złotych (tj. jest to kwota stawki minimalnej w oparciu o którą ustala się wysokość wynagrodzenia) – o czym orzeczono w pkt II wyroku.